

KB 21 januari 2009: "Onderrichtingen der apothekers"

Checklist Apotheek: Farmaceutische Zorg - Deel A:

Basis Farmaceutische Zorg en het Farmaceutisch Dossier

Farmaceutische zorg is sinds 1 mei 2006 door de wetgever erkend als een kerntaak van de apotheker. Dit omvat de verantwoorde aflevering van geneesmiddelen en andere gezondheids- en verzorgingsproducten en beoogt het correcte en doelmatige gebruik ervan.

De patiënt staat hierbij centraal: de farmaceutische zorg is erop gericht de leefkwaliteit van de patiënt te optimaliseren door het behalen van farmacotherapeutische resultaten op preventief, curatief en palliatief vlak. Daartoe informeert de apotheker de patiënt bij de aflevering van geneesmiddelen en andere gezondheids- en verzorgingsproducten zodat de patiënt de producten op rationele, veilige en doeltreffende wijze kan gebruiken.

Farmaceutische zorg mag geen hol begrip zijn, maar moet elke dag opnieuw worden waargemaakt. Er zijn twee niveaus te onderscheiden: de basis farmaceutische zorg en de voortgezette farmaceutische zorg. Deze checklist handelt over de basis farmaceutische zorg zoals beschreven in de Gids voor Goede Officinale Farmaceutische Praktijken (bijlage van het KB 2009), waarvan de bepalingen vanaf 1 januari 2010 van toepassing zijn in elke apotheek.

U vult de checklist in voor uw eigen situatie.

Ja = in orde voor uw apotheek

Nee = niet in orde voor uw apotheek

Onthaal en administratieve controle	Ja	Nee	Opmerkingen
De patiënten worden in de officina ontvangen in een hartelijke en vertrouwelijke sfeer			
De apotheker verzekert zich ervan dat de vraag van de patiënt beantwoordt aan de wettelijke bepalingen en de administratieve regels			

Validatie van de vraag	Ja	Nee	Opmerkingen
<i>De apotheker helpt de patiënt om de juiste beslissing te nemen aangaande het goede gebruik van de producten die hij verstrekt. Dit betekent:</i>			
Voor niet-voorgeschreven producten:			
Bij elke vraag wordt geanalyseerd wat de meest gepaste reactie is: <ul style="list-style-type: none"> - het geven van een advies - het verstrekken van een product - het weigeren van een product 			Hiertoe moet de apotheker voldoende informatie vergaren over het specifieke gezondheidsprobleem. Dit kan bv. met behulp van de WHAM-vragen: <ul style="list-style-type: none"> - Wie: "Wie heeft de klachten?" - Hoe lang: "Hoe lang bestaan de klachten al?" - Acties: "Welke acties hebt u zelf al ondernomen om de klachten te verhelpen?" - Medicatie: "Welke medicatie gebruikt u momenteel al?"

De keuze van het geneesmiddel of van een ander gezondheids- en verzorgingsproduct is gebaseerd op wetenschappelijk relevante documentatie of op de professionele ervaring van het apotheekteam. Ieder lid van het apotheekteam hanteert dezelfde criteria bij de keuze van een geneesmiddel of van een ander gezondheids- en verzorgingsproduct			Het gebruik van eenzelfde standaard naslagwerk zoals bv. <i>Adviezen voor Zelfzorg</i> of van beslisbomen binnen het apotheekteam is een duidelijke illustratie van het hanteren van dezelfde criteria bij de keuze van een geneesmiddel of ander gezondheids- en verzorgingsproduct
De grenzen van de deskundigheid worden gerespecteerd: wanneer nodig wordt de patiënt naar een andere zorgverstrekker doorverwezen			
Voor voorgeschreven geneesmiddelen			
Bij ontvangst van het voorschrift wordt nagegaan of diegene die het voorschrift aanbiedt, de patiënt zelf is of zijn gevolmachtigde			
Het voorschrift wordt geanalyseerd op farmacologische aspecten en op indicaties. Ook interacties, bijwerkingen en andere geneesmiddel-gebonden problemen worden geëvalueerd			Bij de evaluatie van het voorschrift steunt de apotheker op zijn professionele deskundigheid, maar ook op precieze en relevante documentatie. Hij wordt daarbij ondersteund door technische hulpmiddelen zoals elektronische databanken, bv. Delphi Care
Er wordt nagegaan of de voorgeschreven producten de meest aangewezen producten zijn voor de patiënt			Denk hierbij ook aan het type patiënt: kind / volwassene / oudere / zwanger, gekende allergieën, ...
Indien het voorschrift gewijzigd moet worden, wordt deze beslissing naargelang het geval besproken met de arts, de patiënt of diens gevolmachtigde			Wanneer het duidelijk gaat om bv. een schrijffout, dan wordt de wijziging besproken met de patiënt. Elke verandering van voorschrift die een wijziging van de behandeling inhoudt (dosis, ander product omwille van potentieel risico op bv. interacties met bestaande medicatie, ...), wordt besproken met de voorschrijver
Bij een voorschrift op stofnaam wordt het geneesmiddel geselecteerd op basis van wetenschappelijke informatie en standaarden, in overeenstemming met de reglementering			De reglementering en de beslisboom voor selectie van een geneesmiddel in het kader van een voorschrift op stofnaam vindt u op http://www.riziv.fgov.be/drug/nl/drugs/generalinformation/prescription/index.htm?qs_Lng=nl
Voor andere gezondheids- en verzorgingsproducten			
De bestaande reglementering met betrekking tot deze producten wordt nageleefd			
Ook bij deze producten wordt de gepaste informatie verstrekt met het oog op goed gebruik van het product			

Verstrekking – Informatie en advies	Ja	Nee	Opmerkingen
<i>De apotheker geeft advies en informeert de patiënt hoe hij de geneesmiddelen op een veilige en doeltreffende manier dient te gebruiken om tot het beste therapeutische resultaat te komen. Dit betekent:</i>			
De apotheker past de informatie aan op maat van de patiënt. De informatie is eenvoudig en duidelijk			
Er wordt gezorgd voor een duidelijke en eenduidige etikettering van de afgeleverde geneesmiddelen			

De patiënt wordt geïnformeerd over eventuele noodzakelijke voorzorgsmaatregelen die bij het gebruik van de geneesmiddelen in acht moeten worden genomen			Enkele voorbeelden van noodzakelijke voorzorgsmaatregelen: vermijden van potentiële interacties met andere geneesmiddelen of voedingsmiddelen, waarschuwing dat men beter niet met de wagen rijdt onder gebruik van bepaalde geneesmiddelen,...
De patiënt wordt gewaarschuwd voor eventuele bijwerkingen			
Wanneer noodzakelijk wordt een posologieschema ter beschikking gesteld van de patiënt			Bij elke eerste aflevering van een geneesmiddel dient de posologie verduidelijkt te worden. Bij polymedicatie kan een posologieschema noodzakelijk zijn
Ook wanneer geen geneesmiddel of ander gezondheids- of verzorgingsproduct wordt verstrekt, wordt de patiënt zo volledig mogelijk geïnformeerd m.b.t. gezondheidsbevordering en ziektepreventie			Dit betekent o.m. het geven van niet-medicamenteuse adviezen zoals bv. m.b.t. een gezonde levensstijl, voeding, beweging, ...

Registratie	Ja	Nee	Opmerkingen
Een farmaceutisch dossier wordt samengesteld met toestemming van de patiënt en met respect voor de beroepsethiek en voor de rechten van de patiënt			Er wordt niet bepaald dat de patiënt zijn toestemming schriftelijk moet geven. Mondeling de vraag stellen en in het farmaceutisch dossier aanduiden dat de vraag werd gesteld en positief beantwoord door de patiënt volstaat dus. In bepaalde software pakketten wordt de mogelijkheid hiertoe voorzien.
Bij overdracht van de apotheek aan een andere apotheker-titularis dient de toestemming van de patiënt opnieuw te worden gevraagd			
Het farmaceutisch dossier is een up-to-date overzicht van het geheel van binnen de apotheek beschikbare gegevens en bevat ten minste: - de administratieve gegevens - de geneesmiddelenhistoriek van de patiënt			De <i>administratieve gegevens</i> omvatten de contactgegevens van: <ul style="list-style-type: none"> • de patiënt • de huisarts van de patiënt • één of meerdere contactpersonen De <i>geneesmiddelenhistoriek</i> omvat de historiek van de voorgeschreven geneesmiddelen in de apotheek aan de patiënt verstrekt gedurende minstens 12 maanden.
De geneesmiddelenhistoriek wordt bijgewerkt door bij elke aflevering op voorschrift de afgeleverde geneesmiddelen op naam van de patiënt te registreren			De geneesmiddelenhistoriek is een onmisbaar hulpmiddel bij het opsporen van geneesmiddelgebonden problemen zoals een eerste verstrekking, interacties, onvoldoende therapietrouw, het voorschrijven van dubbelmedicatie ...
Het is aan te raden om ook niet-voorgeschreven geneesmiddelen en bijkomende persoonlijke gegevens in het farmaceutisch dossier op te nemen. Dit gebeurt mits toestemming van de patiënt			
De principes met betrekking tot de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer en de patiëntenrechten worden gerespecteerd: <ul style="list-style-type: none"> • de gegevens worden enkel geregistreerd met het oog op het opsporen van geneesmiddelgebonden problemen en mogen niet voor andere doeleinden gebruikt worden 			Deze principes zijn: <ul style="list-style-type: none"> • het <i>finaliteitsbeginsel</i>: de gegevens worden enkel geregistreerd met het oog op het opsporen van geneesmiddelgebonden problemen en mogen niet voor andere

<ul style="list-style-type: none"> • enkel relevante gegevens worden bijgehouden • de patiënt moet redelijkerwijze kunnen weten welke gegevens worden verwerkt. Op zijn vraag moet de patiënt dan ook steeds inzage krijgen in het farmaceutisch dossier • de patiënt heeft het recht een bepaalde behandeling al dan niet te starten of te beëindigen. Hiertoe dient hij over voldoende informatie te beschikken omtrent doel en aard van de behandeling, de urgentie, de nevenwerkingen en risico's, de mogelijke alternatieven en de financiële gevolgen 			<p>doeleinden gebruikt worden.</p> <ul style="list-style-type: none"> • het <i>proportionaliteitsbeginsel</i>: enkel relevante gegevens mogen worden bijgehouden • het <i>transparantiebeginsel</i>: de patiënt moet redelijkerwijze kunnen weten welke gegevens worden verwerkt. Op zijn vraag moet de patiënt dan ook steeds inzage krijgen in het farmaceutisch dossier • de <i>informatieplicht</i>: de patiënt heeft het recht een bepaalde behandeling al dan niet te starten of te beëindigen. Hiertoe dient hij over voldoende informatie te beschikken omtrent doel en aard van de behandeling, de urgentie, de nevenwerkingen en risico's, de mogelijke alternatieven en de financiële gevolgen
--	--	--	--

Medicatiebegeleiding	Ja	Nee	Opmerkingen
De apotheker staat in voor een degelijke medicatiebegeleiding			In een aantal specifieke gevallen zorgt de apotheker voor een geïndividualiseerde begeleiding. Dit wordt behandeld in de checklist Farmaceutische Zorg, deel B Voortgezette Farmaceutische Zorg , die u later ontvangt.

